

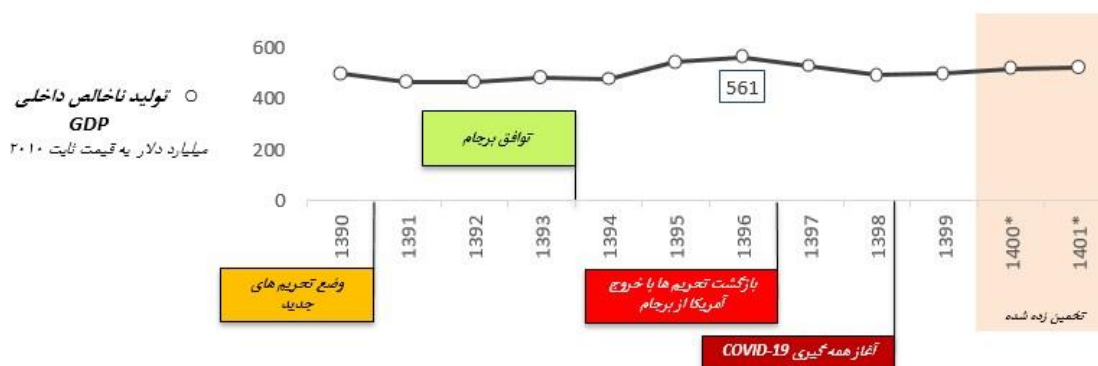
تحلیل تحولات بازار ایران با تأکید بر کرونا و تحریم در نشست سالیانه گروه دی.ان.ای یونیون

نشست سالیانه گروه دی.ان.ای یونیون با حضور مدیران این مجموعه، ناصر پاشاپور نیکو، مدیرعامل گروه dnaunion؛ محمد موسوی، عضو هیئت مدیره گروه و مدیرعامل آژانس ارتباط تصویر اشاره، و کامیار امامی، مدیرعامل شرکت پژوهش بازار و رسانه، امروز (emrc) برگزار شد. در این نشست گزارشی از وضعیت اقتصادی ایران با تأکید بر کرونا و تحریم ارائه شد. پس از ارائه گزارش، مدیران گروه به سؤالات خبرنگاران پاسخ دادند. در ادامه متن کامل گزارش ارائه شده را می‌خوانید.

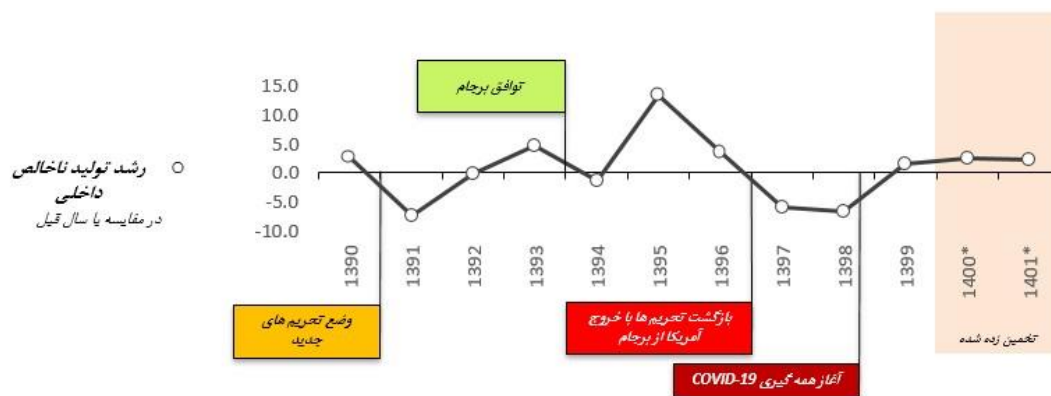
بررسی اقتصاد ایران نشان می‌دهد که کشور یکی از پرچالش‌ترین شرایط اقتصادی و اجتماعی را طی دهه‌های گذشته تجربه می‌کند. شرایطی که دو عامل تحریم و کرونا در شکل‌گیری آن تأثیر بسزایی داشته است. بحران‌های اقتصادی ایران از ماه مه 2018، یعنی زمانی که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور پیشین ایالات متحده، توافق هسته‌ای ایران (JCPOA) را نقض کرد و سپس از آن خارج شد، به اوج خود رسید. وقتی ایران با شوک اقتصادی و به دنبال آن، نارضایتی گسترده اجتماعی دست‌وپنجه نرم می‌کرد، همه‌گیری «کووید ۱۹» از اوایل سال 2020، شرایط بحرانی کشور را به سطح بالاتری رساند.

سیر نزولی رشد تولید ناخالص داخلی (GDP) در ایران

چالش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی باعث کند شدن حرکت چرخ‌های اقتصادی کشور و کاهش تولید ناخالص داخلی شده‌اند. با بازگشت تحریم‌ها از سال 1396، تولید ناخالص داخلی روند کاهشی به خود گرفت و این روند با شروع بحران کرونا و مسائل ناشی از آن مانند بسته شدن مرزها، سرعت بیشتری گرفته است.

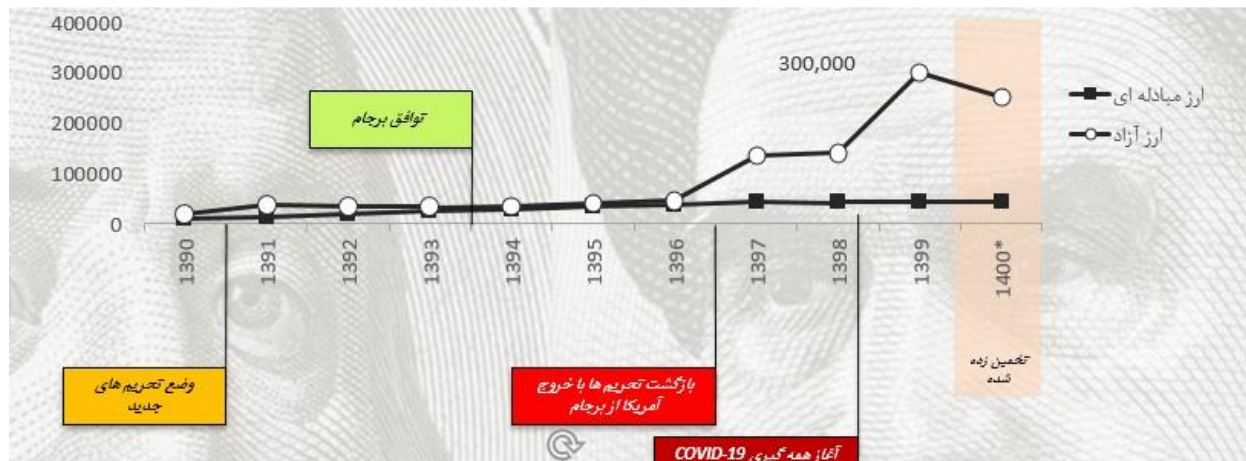
تحریم‌های بین‌المللی نیز بر بخش عمده‌ای از اقتصاد ایران که به صنعت نفت وابسته است تأثیر گذاشته و می‌توان گفت بیشترین میزان کاهش GDP ناشی از همین تحریم‌هاست. در سال 1398، تولید ناخالص در بخش نفتی رشد منفی 35 درصدی را تجربه کرد و در این دوره تحت تأثیر این رشد منفی، تولید ناخالص داخلی 6/8 درصد کوچک شده است. روند کوچک شدن اقتصاد ایران با شروع همه‌گیری کرونا و در بهار 1399، با کاهش 3/5 درصدی ادامه یافت.

کوچک شدن اقتصاد باعث شد ایران از اهداف تعریف شده دور بماند. در سند چشم‌انداز 1404، برای تبدیل ایران به قدرت اول اقتصادی منطقه هدف‌گذاری شد؛ برای تحقق این هدف، متوسط رشد اقتصادی سالانه 8 درصد نیاز بود، اما با شروع مجدد تحریم‌ها در سال 1396، رشد واقعی اقتصادی ایران از هدف تعیین شده فاصله گرفت. این فاصله در سال 1398 به بالاترین انحراف خود از زمان توافق هسته‌ای ایران (برجام) رسید.

مهم‌ترین پیامد بحران فوق این بود که در مقایسه با سال 1395، ارزش پول ملی کاهش 6 برابری را در برابر دلار تجربه کند.

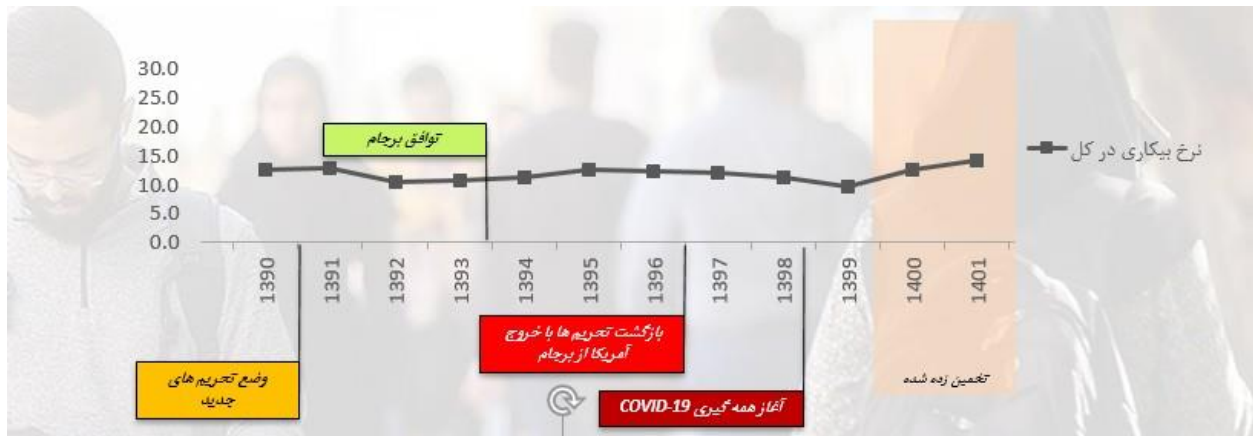

افزایش سرمایه‌گذاری‌ها در پی کاهش ارزش ریال

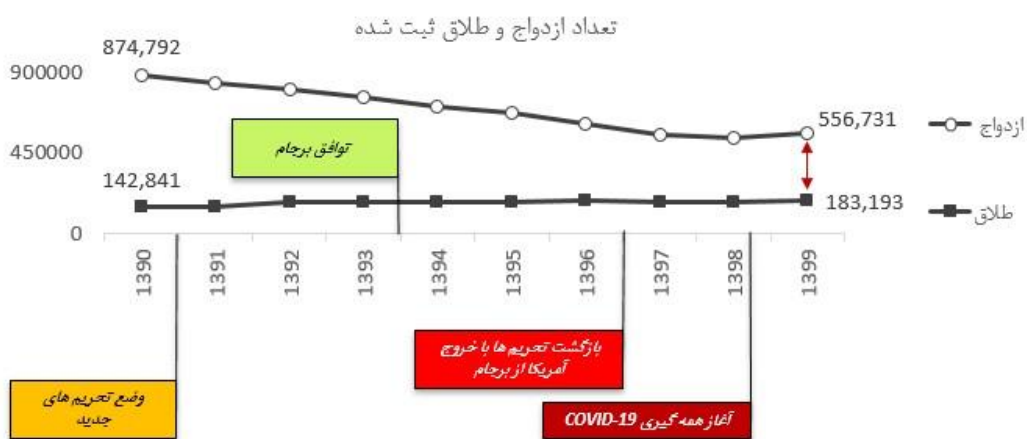
در پی کاهش ارزش ریال از سال 95، ایرانیان برای حفظ دارایی‌های خود به سمت بازارهای دیگری مانند خرید دلار، سکه، طلا، مسکن و سرمایه‌گذاری در بورس سوق پیدا کردند. در طی این مدت‌زمان، دلار بیش از 6 برابر رشد کرد و بازدهی 61 درصدی را در سال 99 داشت. قیمت سکه و طلا نیز از سال 95، میزان 9/8 درصد رشد داشته است. همچنین، سکه 81 درصد و طلا 73 درصد در سال 99 بازدهی داشته‌اند. شاخص بورس رشد 22 درصدی را از سال 95 شاهد بوده است. توجه به بورس از اواسط سال 98 بیشتر شد و این بخش از بازار بیشترین جذب نقدینگی را در بهار 99 به خود دید. بازدهی بورس در سال 99، میزان 157 درصد بوده است. بازار مسکن نیز از سال 95 رشد داشت و این بخش با رشد 5 برابری، در سال 99 بازدهی 83 درصدی داشته است.

نرخ بیکاری از 1397 تا کنون

وقتی شرایط اقتصادی از توازن خارج می‌شود، افزایش بیکاری نمود دیگری پیدا می‌کند. طبق گزارش مرکز آمار، نرخ بیکاری در جمعیت بالای 15 سال روند کاهشی دارد. نرخ بیکاری سال 1399 در حدود 9/6 درصد برآورد شده است. این در حالی است که طبق گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، نرخ واقعی بیکاری در تابستان 99 در حدود 18/5 درصد بوده است؛ بدین ترتیب، نرخ واقعی بیکاری در این دوره بیش از 2 برابر برآورد مرکز آمار تخمین زده می‌شود.

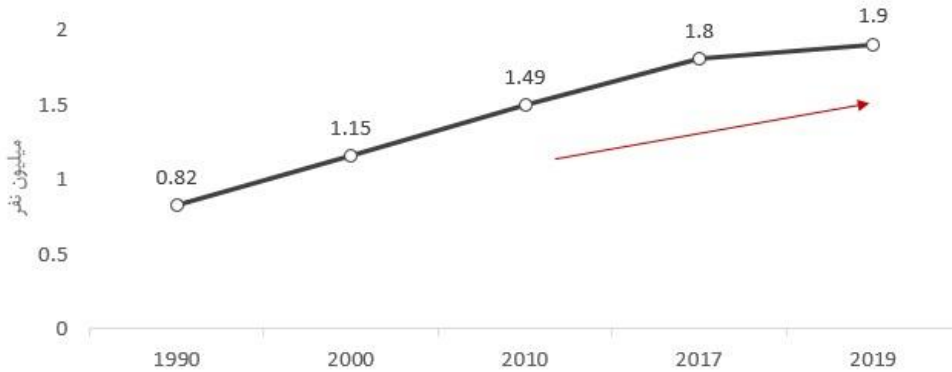

آمار طلاق و تولد نیز در وضعیت اقتصادی ایران قابل توجه است. طبق داده‌های سازمان ثبت احوال در سال 1399، در ازای هر 3 ازدواج، یک طلاق ثبت شده است که در مقایسه با سال 1390 دو برابر شده است. در شرایط حال حاضر آمار تولد نیز روند کاهشی داشته است.

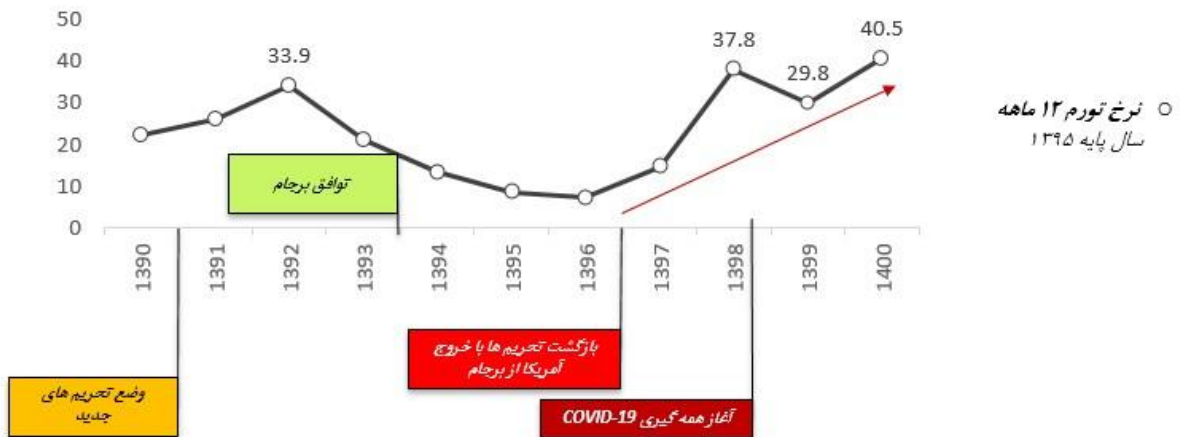
روند افزایشی مهاجرات ایرانیان یکی دیگر از مواردی است که این روزها خبرساز شده و طبق گزارش رصدخانه مهاجرت ایران، تعداد مهاجران ایرانی در جهان طی سال‌های 2010 تا 2019، حدود 28 درصد افزایش داشته است. در پی تغییر و تحولات اقتصادی ناشی از تحریم‌ها در سال‌های 1397 و 1398، میل به مهاجرت در بین دانشجویان ایرانی خارج از کشور افزایش بیش از 2 برابری داشته است.

تعداد مهاجران ایرانی در جهان

روند افزایشی نرخ تورم از سال 1396

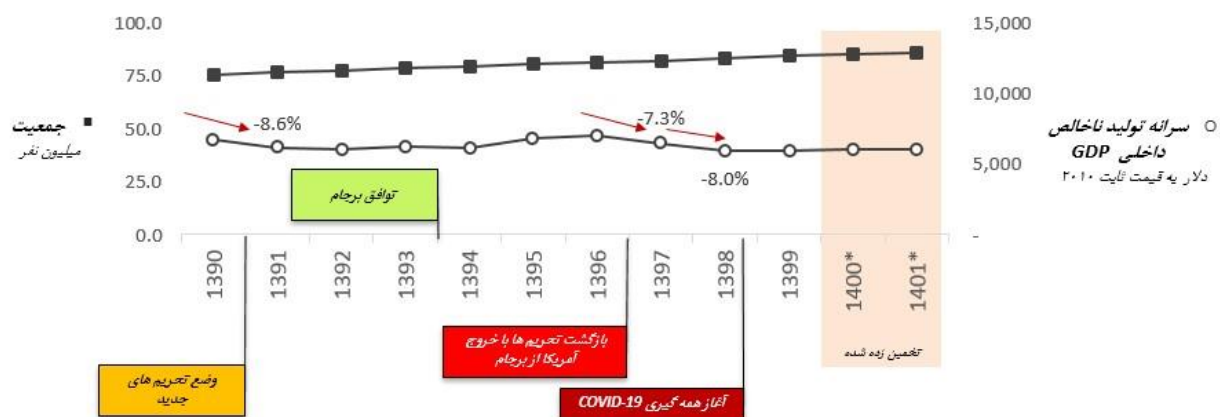
تورم افسارگسیخته اقتصاد ایران یکی دیگر از مواردی است که توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. نرخ تورم 12 ماهه منتهی به تیر 1400، طبق گزارش مرکز آمار به 44.2 درصد رسید. این نرخ تورم در بالاترین میزان خود در دوره‌های متوالی گذشته بوده است. ناپایداری و افزایش نرخ تورم که به افزایش قیمت هزینه‌های زندگی شامل خوراک و مسکن و... منجر شده است، با فشار بیشتری بر گروه‌های کم‌درآمد تأثیر گذاشته است. افزایش نرخ تورم باعث افزایش چندبرابری قیمت کالاهای اساسی زندگی شده است.

افزایش نرخ تورم باعث فقیرتر شدن مردم ایران شده است. با بررسی هزینه‌های زندگی در شهر تهران، مجموع هزینه‌های زندگی در خانوار چهارنفره در تیر 1399 حدود 8.8 میلیون تومان برآورد شده است. از این هزینه، 25 درصد به سبد غذایی مطلوب، طبق تعریف وزارت بهداشت، اختصاص دارد. این در حالی است که هزینه زندگی یک خانوار چهارنفره در مرز فقر، حدود نصف این رقم تخمین زده می‌شود که 31.8 درصد آن به سبد غذایی (حداقل خوراک لازم) اختصاص داده می‌شود. خط فقر در مناطق مختلف شهری کشور در تابستان 97 رشدی بین 22.4 تا 25.8 درصد نسبت به دوره مشابه در سال

96 داشته است. نرخ فقر در سال 1396 در حدود 16 درصد برآورد شده و طبق تخمین، این نرخ تا پایان سال 1397 به عددی بین 25 تا 35 درصد رسیده است. عدد دقیقی از نرخ فقر در سال‌های اخیر ارائه نشده، اما با در نظر گرفتن تغییرات اقتصادی از سال 97 به بعد، محتمل است این میزان به سطوح بالاتری نیز رسیده باشد.

کاهش مستمر قدرت خرید میان مردم رابطه مستقیمی با میزان خط فقر دارد. بررسی تغییرات سرانه تولید ناخالص داخلی GDP پس از خروج آمریکا از برجام، نشان از کاهش مستمر قدرت خرید دارد. در سال‌های 97 و 98 به ترتیب شاهد کاهش 7.3 و 8.0 درصدی در این شاخص هستیم. همچنین، بررسی تغییرات سرانه مصرف کالاهای اساسی در طرح هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران بیانگر کاهش مصرف کالاهای اساسی بوده است. گوشت قرمز با کاهش 20 تا 30 درصدی در سرانه مصرف متوسط کشوری بیشترین میزان کاهش را داشته است. در دهک سوم یا خط فقر، میزان مصرف این کالاها بیشتر تحت تأثیر قرار گرفته است. میزان کاهش سرانه مصرف در این دهک برای گوشت گوساله، گوشت گوسفند و روغن نباتی به ترتیب 36 درصد، 24 درصد و 19 درصد بوده است.

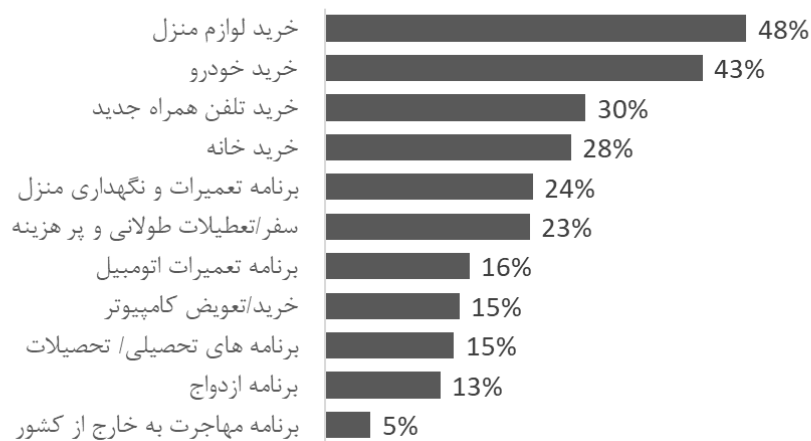
31 درصد افراد در جست‌وجوی شغل دوم یا اضافه کاری

در اثر ناهمخوانی درآمد و هزینه در پی بحران اقتصادی، خانوارها با مشکلات اقتصادی متعددی از جمله مدیریت هزینه‌ها، تأمین معیشت و خوراک، مسکن و ازدواج مواجه شدند. بیش از 90 درصد خانوارها به دنبال راهکاری برای کاهش تأثیر افزایش هزینه‌های ناشی از بحران در زندگی خود هستند. خرید کمتر اقلام ضروری مانند مواد غذایی و کمتر ضروری مانند پوشاک، همچنین تغییرات الگوی زندگی در برنامه‌های تفریحی، از راهکارهایی است که بیش از 80 درصد خانوارها در پاسخ به افزایش هزینه‌های زندگی در پیش گرفته‌اند.

همچنین، به دنبال بحران اقتصادی پیش آمده، بسیاری از خانوارهای ایرانی برنامه های پیش بینی شده خود را به تعویق انداخته یا کنسل کرده اند.

برنامه های کنسل شده یا به تاخیر افتاده ناشی از بحران اقتصادی

در چنین شرایطی، خانوارهای ایرانی سعی دارند الگوهای رفتاری خود را به سرعت تغییر دهند. طبق بررسی های صورت گرفته، 80 درصد از خانوارها در الگوهای خرید خود تغییراتی برای کم کردن هزینه ها داشته اند. خرید از فروشگاه های ارزان تر، توجه و جست و جو به دنبال تخفیفات و پروموشن ها و خرید از برندهای ارزان تر، بیشترین راهکارهای به کار برده شده هستند.

تغییرات الگوهای خرید برای کاهش هزینه های زندگی

تأثیرات کرونا: خانه نشینی اجباری، بیکاری و مشکلات اقتصادی

به دنبال بحران کرونا، از هر 10 نفر 9 نفر درگیر همه گیری شده اند. بیش از یک پنجم افراد خانه نشینی، بیکاری و مشکلات اقتصادی را داشته اند. علاوه بر این، زمان سپری شده در خانه، در دوران همه گیری، با افزایش 45 درصدی، از حدود 15 ساعت، به 21 ساعت در شبانه روز رسیده است. از هر 10 نفر، 2 نفر کم شدن برنامه های تفریحی و غیر ضروری بیرون از خانه را تجربه کرده اند. مشکلات روحی، افسردگی، ترس و نگرانی از دیگر تأثیرات این همه گیری بوده است. طبق گزارش مرکز آمار در بهار 1399، تحت تأثیر کرونا حدود 2 میلیون نفر از بازار کار خارج شده اند. همچنین، بیش از 65 درصد از افراد نگران ابتلا به بیماری، عدم ایمنی و قرارگیری در معرض ویروس هستند. بیش از 60 درصد نگران از دست دادن شغل و کاهش درآمد خود هستند. ابتلا به مشکلات روحی روانی از دیگر نگرانی ها در دوران همه گیری است. در مجموع بیش از 80 درصد افراد در دوران خانه نشینی ناشی از همه گیری، زمان بیشتری را با خانواده خود سپری کرده اند. تماشای بیشتر از قبل تلویزیون و گذراندن وقت بیشتر برای ارتباطات در شبکه های اجتماعی، از دیگر فعالیت های این دوران بوده است. نیمی از افراد زمان بیشتری به مطالعه، یادگیری مهارت های جدید و ورزش کردن اختصاص داده اند.

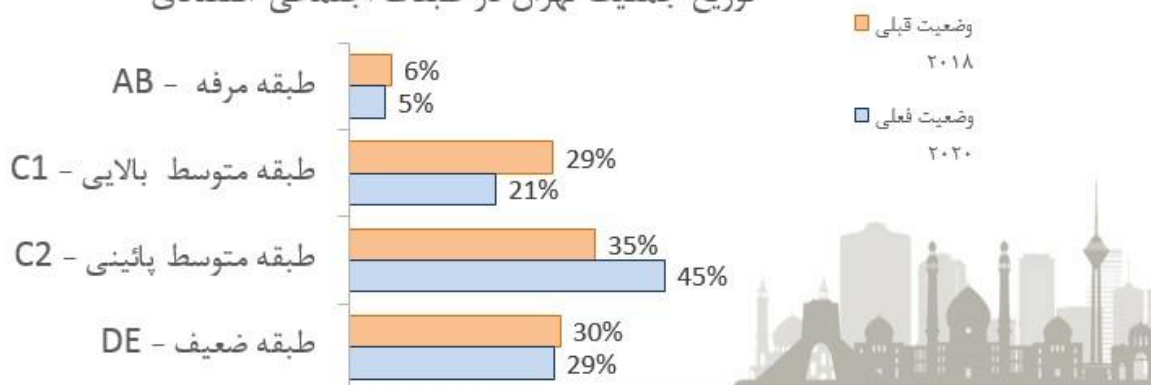
بیشترین تاثیرات درک شده ناشی از کرونا

تهران و تغییرات ناشی از بحران اقتصادی و کرونا

افزایش شدید هزینه های زندگی به خصوص در کلان شهر تهران، به تغییر ساختار طبقات اجتماعی و اقتصادی جمعیت منجر شده است. در این تغییر، جابه جایی در طبقات مختلف به گونه ای است که طبقات متوسط بزرگ تر شده و حدود 45 درصد از خانوارها در تهران در طبقه متوسط پایینی جای گرفته اند.

توزیع جمعیت تهران در طبقات اجتماعی-اقتصادی

حدود 73 درصد خانوارهای تهرانی حداقل یک بار در ماه خرید عمده‌ی مایحتاج خود را دارند که در هر بار مراجعه برای خرید عمده، به‌طور متوسط مبلغ 7.4 میلیون ریال پرداخت می‌شود.

با توجه به تفاوت قیمت قابل توجه در فروشگاه‌های همواره تخفیف، بیشتر از 30 درصد خانوارها برای خریدهای عمده به آن‌ها مراجعه می‌کنند و این فروشگاه‌ها در جایگاه اول قرار دارند. پس از آن، فروشگاه‌های زنجیره‌ای بزرگ (هایپرستار، شهروند و...) و سوپرمارکت‌های زنجیره‌ای (مانند یاران دریان و...) با مراجعه بیش از 20 درصد خانوارها برای خرید عمده، در جایگاه دوم هستند.

حدود 70 درصد خانوارها برای خریدهای کوچک و غیرعمده به سوپرمارکت‌های محلی و 15 درصد به فروشگاه‌های تخفیفی مراجعه می‌کنند که برای هر خرید غیرعمده به‌طور متوسط 1.4 میلیون ریال پرداخت می‌کنند.

همچنین، خانوارهای طبقه کم‌درآمد، 10 درصد کمتر از متوسط خرید عمده ماهانه هزینه می‌کنند؛ ارزش ریالی هر سبد خرید عمده در این خانوارها در مقایسه با طبقه مرفه 25 درصد کمتر است. خانوارهای طبقه مرفه در هر بار خرید غیرعمده به‌طور متوسط 180 هزار تومان پرداخت می‌کنند که 30 درصد بیشتر از متوسط است.

